

Zpráva o činnosti Úřadu za rok 2022

Číslo jednací

UMPOD-K0072/23-1

Zpracovala

Markéta Kačerová Nováková
ředitelka odboru právního

PID

UMODX00NKD66

Schválil

Zdeněk Kapitán
ředitel a vedoucí služebního úřadu

1 Zpráva o výkonu věcné působnosti

1.1 Obecně

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen „Úřad“) vykonával svoji činnost jako orgán sociálně-právní ochrany dětí s celostátní působností, řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“). Úřad je ústředním orgánem České republiky dle řady mezinárodněprávních a unijních nástrojů v oblasti ochrany dětí a rodinného práva, zejména pak v oblasti mezinárodního osvojení, vymáhání výživného, mezinárodních únosů dětí a spolupráce v oblasti rodičovské odpovědnosti.

V roce 2022 byl i nadále ředitelem Úřadu Zdeněk Kapitán.

V roce 2022 Úřad v plném rozsahu využíval výhod digitalizace, jejichž aplikaci urychlila celosvětová pandemie nemoci COVID-19. Vzdálené připojení včetně přístupu do elektronického systému spisové služby a vybavení zaměstnanců Úřadu přenosnými počítači bylo v roce 2022 plně využíváno zejména při sladování pracovního a rodinného života zaměstnanců. Běžnou se stala telefonická a on-line komunikace mezi zaměstnanci.

Výkon věcné agendy byl v průběhu roku značně ovlivněn situací na Ukrajině, kdy 24. února 2022 došlo ke vpádu ruských vojsk na Ukrajinu. V prvních týdnech až měsících po vstupu ruských vojsk na území Ukrajiny byl zaznamenán velký počet telefonických i písemných dotazů různého druhu, například ohledně možností přivezení příbuzných do České republiky, pomoci celým přemísťovaným zařízeními (dětským domovům, skupinám pěstounů s dětmi, dětským sportovním klubům) či jiných možností pomoci. Možnosti řešení situací byly průběžně konzultovány jak s řídicím ministerstvem, tak i se zástupci ostatních rezortů (zejména Ministerstvem vnitra České republiky a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky).

V následujících měsících se na Úřad telefonicky obracely především místní orgány sociálně-právní ochrany dětí a neziskové organizace s dotazy spjatými s agendou nezletilých bez doprovodu. Od léta 2022 se množily dotazy v souvislosti s tím, že se rodič, který s dítětem přicestoval, měl v úmyslu vrátit se na Ukrajinu, ale dítě chtěl ponechat v České republice v péči třetí osoby.

V průběhu celého období přicházely dotazy ohledně mezinárodní příslušnosti soudů, rozhodného práva, obsahu ukrajinského práva a uznatelnosti ukrajinských rozhodnutí v České republice, a to od soudů, místních orgánů sociálně-právní ochrany dětí, neziskových organizací i klientů.

Komunikace s ukrajinskými ústředními orgány byla v prvních týdnech zcela přerušena, následně došlo k jejímu obnovení. Ve věcech výživného začala spolupráce opětovně fungovat až ke konci roku 2022.

K 1. srpnu 2022 vstoupilo v platnost nařízení Rady (EU) 2019/1111 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí (přepracované znění) (dále jen „nařízení Brusel IIb“), na jehož základě probíhá spolupráce České republiky a států Evropské unie (s výjimkou Dánska) zejména v otázkách

rodičovské odpovědnosti. Toto nařízení pravidla spolupráce oproti předchozí úpravě zásadně nemění, ale spíše je zpřesňuje a detailněji upravuje.

V roce 2022 pokračovala realizace projektu pod názvem Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí s registračním číslem CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599.

Počátkem roku 2022 bylo na Úřadu 45 systemizovaných míst, z nichž 41 míst bylo systemizováno jako služební dle zákona o státní službě a 4 místa jako místa pracovní. V průběhu roku se celkový počet systemizovaných míst Úřadu navýšil o jedno služební místo manažera kvality vykonávajícího také agendu manažera kybernetické bezpečnosti. Zároveň v polovině roku zaniklo služební místo auditora kvality a koncem roku i pracovní místo finančního manažera, obě financovaná z probíhajícího projektu OPZ. Na těchto systemizovaných místech bylo zaměstnáno k 31. 12. 2022 celkem 45 zaměstnanců, resp. státních zaměstnanců, a to: 1 vedoucí služebního úřadu (ředitel), 1 ředitelka odboru právního a současně zástupkyně ředitele, 1 ředitelka odboru administrativního, 19 právníků (z toho 1 vedoucí oddělení právní pomoci a 1 vedoucí oddělení mezinárodních adopcí), 1 sociální pracovník a 4 psychologové (z toho 1 vedoucí oddělení psychologů), dále 19 zaměstnanců v odboru administrativním (z toho 1 vedoucí oddělení administrativního, 1 vedoucí oddělení ekonomického, 1 vedoucí oddělení projektová kancelář, 1 vrchní referent oddělení ekonomického, 1 vedoucí sekretariátu, 2 účetní, 1 systémový integrátor, 1 personalista, 4 administrativní pracovníci, 1 manažer kvality a 4 projektoví zaměstnanci OPZ, z toho 1 manažer kvality, 1 finanční manažer, 1 manažer projektu a 1 odborný asistent projektu).

Pro projekty ESF v České republice (v rámci programu Operační program Zaměstnanost) bylo vyčleněno 5 systemizovaných míst, z nichž 3 místa byla systemizována jako služební a 2 místa pracovní.

V roce 2022 byla vyhlášena 2 výběrová řízení podle zákona o státní službě. Úřednickou zkoušku v roce 2022 složili celkem 2 zaměstnanci ve služebním poměru. V prvním čtvrtletí roku 2022 proběhlo pravidelné služební hodnocení státních zaměstnanců a pracovní hodnocení zaměstnanců za rok 2021.

V roce 2022 bylo založeno 2 284 nových spisů ve všech rejstřících, v nichž je zpracovávána věcná agenda Úřadu. To představuje nárůst o 12 % oproti roku 2021. Ke konci roku 2022 evidoval Úřad celkem 6 345 živých spisů, což představuje nárůst 10 % oproti roku 2021.

Počet odeslaných a došlých písemností se oproti roku 2021 nezvýšil. V roce 2022 došlo na Úřad 33 348 dokumentů, odesláno pak bylo 29 834 dokumentů. Odborní zaměstnanci Úřadu (právníci, psychologové a sociální pracovník) při vyřizování agendy uskutečnili 10 362 telefonátů – jednalo se o poskytnutí informací a konzultací jak k novým případům, tak i k případům již vedeným Úřadem, přičemž průměrná délka hovorů byla obdobná jako v roce 2021: 46 % všech hovorů trvalo déle než 5 minut. Velká část delších telefonických konzultací byla věnována prevenci a řešení již existujících případů mezinárodních únosů dětí nebo jiných forem přeshraničních rodičovských sporů a koordinaci aktivit při zprostředkování mezinárodního osvojení.

Během roku 2022 pokračoval trend méně osobních jednání s klienty Úřadu, a naopak se využívaly formy on-line a telefonické komunikace s nimi, což je velmi vstřícné vůči klientům.

V souladu s participačními principy a hodnotami Úřadu bylo ze strany Úřadu přímo kontaktováno více dětí, a to jak osobně, tak formou dopisu. Participační principy a praxi Úřadu také zaměstnanci Úřadu prezentovali na různých odborných fórech a je jim věnována velká pozornost při interním vzdělávání.

Během roku 2022 se zaměstnanci Úřadu účastnili řady vzdělávacích akcí, z nichž je zejména významné povinné vzdělávání v rámci kurzů akreditovaných u Ministerstva práce a sociálních věcí.

Tým oddělení psychologů nadále rozvíjel interní vzdělávání pro kolegy z řad právníků, které se týkalo nácviků facilitovaných rozhovorů s rodiči. Komunikace s oběma stranami (typicky rodiče) se prokázala jako velmi efektivní způsob komunikace a podpory rodičovských kompetencí v případech řešených Úřadem. Proto byl vytvořen plán vzdělávání a rozvoje zaměstnanců v této formě. Projektu facilitovaných rozhovorů byl z pohledu oddělení věnován velký prostor a pozornost během celého roku 2022. Do budoucna se počítá s nácvikem rozhovorů pouze pro nově nastupující zaměstnance.

Podrobnosti o agendě vykonávané Úřadem včetně srovnání s roky 2019 až 2022 vyplývají z následující tabulky:

Položka	2019	2020	2021	2022
Doručená pošta	27 430	30 619	34 188	33 348
Odeslaná pošta	28 486	27 790	30 790	29 834
Telefonáty	10 786	11 065	10 085	10 362
Nové spisy – právní pomoc do ciziny (UMČ)	927	818	1 100	1 191
Nové spisy – právní pomoc z ciziny (UMM)	302	274	233	309
Nové spisy – agenda opatrovnictví (OP)	-	-	-	268
Nové spisy – agenda SPR	633	558	777	737
Nové spisy – evidence dětí pro mezinárodní osvojení	28	26	24	19
Nové spisy – evidence žadatelů o osvojení z ciziny	24	30	32	39
Nové spisy – evidence dětí pro osvojení do ČR	2	1	-	-
Nové spisy – evidence žadatelů o osvojení z ČR	2	0	2	1
Nové spisy – agenda PR	15	10	3	10
Nové spisy – agenda K	50	85	113	109
Nové spisy – agenda SZ	41	37	34	42
Nové spisy – agenda SP	5	4	1	3
Nové spisy – agenda SZO	18	16	14	19
Živé spisy – právní pomoc do ciziny (UMČ)	4 098	2 987	3 044	3 351
Živé spisy – právní pomoc z ciziny (UMM)	1 790	1 428	1 301	1 299
Živé spisy – agenda opatrovnictví (OP)	-	-	-	263
Živé spisy – agenda SPR	1 807	1 330	1 476	1 348
Živé spisy – evidence dětí pro mezinárodní osvojení	366	347	349	350
Živé spisy – evidence žadatelů o osvojení z ciziny	170	157	166	176
Živé spisy – evidence dětí pro osvojení do ČR	4	5	5	5
Živé spisy – evidence žadatelů o osvojení z ČR	8	7	4	5
Živé spisy celkem	8 243	6 261	6 345	6 797
Výživné vymožené z ciziny (vč. přímých plateb, v tis Kč)	31 202	32 812	36 213	34 657
Výživné vymožené do ciziny (vč. přímých plateb, v tis. Kč)	18 494	16 223	16 455	15 335

Tabulka 1: Srovnání agendy Úřadu v letech 2019 až 2022

Věcná agenda Úřadu je mezi právnícké referenty (tzv. koordinátory případu) rozdělena geograficky. S ohledem na poměrně častou fluktuaci zaměstnanců (zejména z důvodu odchodů zaměstnankyň na mateřské dovolené a návratů z rodičovských dovolených) a nutnost rovnoměrného rozdělování práce docházelo bohužel k nutnosti provádění personálních změn koordinátorů případu ve vztahu k jednotlivým agendám.

Zaměstnanci Úřadu se v průběhu roku 2022 aktivně účastnili jako školitelé vzdělávacích akcí pro orgány sociálně-právní ochrany dětí (krajských úřadů i nižších stupňů), pro Justiční akademii České republiky, pro studenty právnických fakult a pro odborná profesní sdružení. Ředitel, případně i jiní odborní zaměstnanci se jako lektori účastnili pravidelných předvýjezdových školení konzulárních zaměstnanců na Ministerstvu zahraničních věcí. Řada akcí probíhala formou on-line, případně v hybridním formátu s možností účasti on-line i prezenčně. Úřad také spolupracoval se studenty středních i vysokých škol formou poskytování informací ať již přímou neformální konzultací, či odpovídáním žádostí o informace na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění, pro účely vypracování odborných studentských prací (bakalářských, diplomových nebo disertačních).

1.2 Jednotlivé agendy Úřadu

1.2.1 Vymáhání výživného

Právním předpokladem vymáhání výživného je existence mezinárodně-smluvní (případně unijně-právní) regulace vymáhání výživného nebo prohlášení vzájemnosti mezi dotčenými státy. Předpokladem faktickým je, že zahraniční orgány také plní úkoly, které pro ně z uvedených závazků vyplývají.

Úřad nejčastěji působil při vymáhání výživného jako ústřední orgán České republiky dle nařízení Rady (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností (dále jen „nařízení o výživném“).

Spolupráce s členskými státy podle tohoto nařízení není vždy bezproblémová. Častým problémem je nedostatek zaměstnanců ústředních orgánů, či nevhodná vnitrostátní legislativa v dotčených státech.

Poměrně úspěšné je vymáhání výživného z Německa, Rakouska, Slovenska a USA. Tradičně méně pružné jsou jihoevropské státy.

Úřad v roce 2022 podal do ciziny 180 žádostí o vymáhání výživného a 64 žádostí o zvláštní opatření (nejčastěji pátrání po pobytu a zaměstnavateli povinného), přičemž z ciziny obdržel 62 žádostí o vymáhání výživného z České republiky a 69 žádostí o zvláštní opatření.

Při vymáhání výživného od povinných žijících v České republice postupuje Úřad obdobně jako advokát, resp. je v postavení obecného zmocněnce oprávněných. Úřad v souladu s nástroji mezinárodního a evropského unijního práva klade důraz na smírné vyřešení případu. Z tohoto důvodu vždy nejdříve vyzývá povinného k dobrovolnému plnění, vyjednává s ním splátky dlužného

výživného apod. V případě, že nedojde ke smírnému řešení, Úřad prošetřuje majetkové a příjmové poměry povinného. K prošetřování poměrů povinných dochází za součinnosti se složkami České správy sociálního zabezpečení, s Úřadem práce České republiky, Ministerstvem vnitra, Policií České republiky i městskými a obecními úřady. Povinní jsou lustrováni v insolvenčním rejstříku, živnostenském rejstříku, prochází se i údaje obsažené v katastru nemovitostí. Bohužel i v roce 2022 bylo úspěšné zjišťování poměrů povinných někdy neúměrně prodlužováno z důvodu přetížení uvedených institucí, a tedy delších reakčních dob. Úřad dlouhodobě usiluje o zřízení přímého přístupu do evidencí České správy sociálního zabezpečení a Úřadu práce České republiky, což by zjišťování poměrů povinných podstatně urychlilo a zjednodušilo. Spolupráce s výše uvedenými orgány však celkově funguje velmi dobře. Existují-li jakékoli výkonem rozhodnutí postižitelné příjmy či majetek povinného, Úřad zpravidla podává k soudu návrh na nařízení výkonu rozhodnutí. Úroveň spolupráce s jednotlivými soudy je značně proměnlivá, stejně tak lhůty pro vyřizování podání Úřadu. O návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí bývá rozhodnuto v rozmezí od jednoho týdne až do dvou či tří měsíců (navzdory mnohým urgencím). Rovněž rychlost převedení výkonu rozhodnutí na nového zaměstnavatele záleží na každém konkrétním soudu. Začne-li ovšem výkon rozhodnutí být fakticky realizován, zpravidla probíhá plynule.

V roce 2022 úspěšně pokračovala již dříve navázaná spolupráce s exekutorským úřadem, který má pružnější možnosti prověření finanční situace povinného zejména v případech, kdy povinný není zaměstnán a je osobou samostatně výdělečně činnou.

Úřad se zabývá vymáháním výživného nejen pro nezletilé děti, ale v souladu s právními nástroji také pro děti již zletilé a výjimečně vymáhá výživné v rámci jiných rodinněprávních vztahů (nejčastěji výživné rozvedených manželů).

V případech, kdy dítě žijící v České republice je svěřeno soudním rozhodnutím do pěstounské péče, vymáhá Úřad výživné také pro Úřad práce České republiky, na nějž oprávnění přechází v souladu s § 961 odst. 2 občanského zákoníku.

Úřad v roce 2022 vystavil 146 potvrzení pro účely přiznání náhradního výživného podle zákona č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném).

Spolupráce s jednotlivými státy je předmětem bilaterálních jednání na pravidelných setkáních ústředních orgánů dle nařízení o výživném, které probíhá každoročně v rámci Evropské soudní sítě. Úřad vždy zve k bilaterálním jednáním jak zástupce států, jejichž součinnost není dostatečně kvalitní, tak i států, které obecně spolupracují dobře, ovšem ve vzájemné spolupráci se objevují komplikované případy.

1.2.1.1 K jednotlivým státům

Slovenská republika

Agenda vymáhání výživného ve vztahu ke Slovenské republice tvoří nejrozsáhlejší část agendy Úřadu a na jejím vyřizování se podílí několik koordinátorů případů. Z dlouhodobého hlediska mírně převažuje podíl spisů vymáhání výživného do Slovenské republiky. Z pohledu nového nápadu spisů je situace přibližně vyrovnaná v počtu nových žádostí o vymáhání přijatých ze Slovenska a odeslaných na Slovensko.

Spolupráce se slovenským ústředním orgánem je velmi dobrá, reaguje pružně v přiměřených lhůtách, případné nedostatky žádostí jsou odstraňovány.

V případech vymáhání výživného na Slovensko je obecně problém s dohledáváním povinných, kteří nejsou v České republice hlášeni k pobytu, protože není povinností občana Evropské unie mít na území jiného státu přihlášen pobyt, nebo jsou hlášeni k pobytu na ohlašovnicích obecních či městských úřadů. Problémem je rovněž zpravidla neuspokojivá ekonomická situace povinných, kteří jsou mnohdy nemajetní, a nestálost jejich pracovních poměrů. Zvyšuje se také počet povinných v insolventi.

Dobrovolně hradí povinní výživné v ojedinělých případech.

V případech vymáhání výživného ze Slovenska je spolupráce se slovenským ústředním orgánem také na dobré úrovni, slovenští kolegové případ předávají exekutorovi se souhlasem českého oprávněného. Nejčastěji se tak děje v případech, kdy je zjištěno, že povinný je zaměstnaný nebo na Slovensku vlastní zabavitelný majetek. Ne ve všech případech je však exekuce úspěšná.

Spolková republika Německo

Agenda vymáhání výživného ze Spolkové republiky Německo patří mezi velmi frekventovanou agendu Úřadu. Nejpočetněji je v agendě zastoupeno vymáhání výživného ze Spolkové republiky Německo ve spolupráci s německým ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz). V některých starších případech vymáhání výživného stále pokračuje spolupráce s Německým institutem pro pomoc mládeži a rodinné právo v Heidelbergu (DIJuF).

Spolupráce s oběma institucemi je pružná a bezproblémová. Komunikace probíhá v německém jazyce. Po přijetí žádosti o vymáhání výživného německý partnerský orgán často požaduje opravu výtahů soudních rozhodnutí, tak aby odpovídaly představě německých úřadů, dále jsou nad rámec nařízení o výživném žádány další dokumenty od soudu (doručenky, protokoly z jednání, doklady o otcovství). Německý partnerský orgán také častěji dává přednost výzvám povinnému rodiči k dobrovolné úhradě před zahájením výkonu rozhodnutí. Německý partnerský orgán informoval, že německé soudy přecházejí na elektronickou komunikaci, partnerský orgán tedy nově požaduje zasílání exekučního titulu a výtahů z rozsudku i elektronicky ve formátu PDF.

Častěji se vyskytuje vymáhání výživného u rodičů, kteří v Německu pouze pracují a nemají tam stálé bydliště. To přináší problémy s doručováním dokumentů potřebných pro zahájení výkonu rozhodnutí. Oprávněný rodič je na toto zpravidla předem upozorněn.

Vymáhání výživného do Německa představuje méně početnou agendu, vyskytují se případy, kdy výživné vymáhá německý úřad, který vyplácí tzv. zálohové výživné.

Polsko

Většinu případů tvoří vymáhání výživného od povinných polských občanů, kteří žijí a pracují v České republice, pro jejich děti žijící v Polsku. Vymáhání výživného je stále poměrně úspěšné. Došlo k významnému nárůstu vymoženého výživného z Polska.

Rakousko

Spolupráce s rakouským ústředním orgánem je stále na dobré úrovni. Oprávněným je pro vymáhání výživného vždy poskytována bezplatná právní pomoc advokáty. V mnoha případech Úřad komunikuje přímo s těmito advokáty, jejichž úroveň spolupráce je kolísavá.

V roce 2022 pokračoval trend zvyšování počtu návrhů na vymáhání poskytnutého zálohovaného výživného, kdy vymáhají dlužné výživné rakouské orgány péče o dítě. Ty vyplácejí zálohované výživné do 18 let věku dítěte. Po dosažení věku 18 let dítěte zastupování rakouským úřadem automaticky končí, výživné má být nadále hrazeno přímo oprávněnému (pokud studuje) a vymáhání dluhu přebírá Vrchní zemský soud (Oberlandesgericht). Přejít této pohledávky není obvykle signalizován Úřadu a je třeba složitě dohledávat kontakt (spisovou značku) na konkrétní vrchní zemský soud.

Švýcarsko

Spolupráce se švýcarským ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz) probíhá na velmi dobré úrovni, ačkoliv ústřední orgán slouží pouze jako zprostředkovatel komunikace s úřady v jednotlivých kantonech. Pro účely podání žádosti o vymáhání výživného jsou vždy shromažďovány veškeré podklady v úředním jazyce daného kantonu, nejčastěji se jedná o německý jazyk, v ojedinělých případech jde o jazyk francouzský, případně italský.

Pokud má být ve Švýcarsku zahájeno řízení o výkon rozhodnutí, jedná se o velmi dlouhý proces (až jeden rok), navíc s velmi nejistým výsledkem.

Velká Británie

Spojené království nadále spolupracuje v oblasti vymáhání výživného ve stejném režimu jako před vystoupením z Evropské unie, tedy prostřednictvím stejných ústředních orgánů zvláště pro Anglii a

Wales, pro Skotsko a pro Severní Irsko, přičemž největší část agendy tvoří případy v oblasti Anglie a Walesu. Ačkoli nástrojem pro spolupráci je haagská Úmluva o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů (publikována jako příloha rozhodnutí Rady 2011/432/EU, dále jen „haagská úmluva 2007“), uvedené ústřední orgány vyžadují předložení hybridních dokumentů – částečně podle nařízení o výživném, částečně podle haagské úmluvy 2007, což obnášelo poměrně dlouhé vyjasňování zavedené praxe, ale i určité výhody (např. není třeba dokládat rozsudek o výživném s překladem do angličtiny).

Komunikace s ústředními orgány je časově poměrně náročná, britské orgány reagují až cca po 6 měsících.

Počet zahájených případů vymáhání výživného z České republiky do Velké Británie je i nadále, v porovnání s vymáháním z Velké Británie, zanedbatelný.

Spojené státy americké

Většina starších případů byla nadále řešena na základě prohlášení vzájemnosti mezi Českou republikou a USA, kdy je na vztah k vymáhání výživného do České republiky aplikován systém Vzorového zákona o rodinném výživném (Uniform Interstate Family Support Act).

Novější spolupráce při uznání a výkonu rozsudků v roce 2022 probíhala na základě haagské úmluvy 2007. Nejčastější partnerské státy jsou Florida, Illinois, New York a California.

Při vymáhání výživného i v roce 2022 nadále zůstávalo problematické zasílání plateb úřady v USA do České republiky. Vyplácení vymožených plateb stále probíhalo formou šeků, což působí problémy jednak při jejich doručování (doba doručení je od dvou týdnů až po dva měsíce), jednak při samotném proplácení v České republice.

Stejně tak bylo problematické odesílání plateb z České republiky do USA, neboť úřady v USA v podstatě nejsou schopny, s ohledem na tamní bankovní systém, přijímat peníze zaslané bankovním převodem. Komunikace o této otázce byla problematická a neefektivní.

Federální úřad Office of Child Support Enforcement nicméně na přelomu roku 2022/2023 spustil ve spolupráci s Německem projekt „Central Authority Payment“, v jehož rámci by byly platby z jednotlivých států USA (jejichž účast bude nicméně dobrovolná) zasílány tímto jedním kontaktním místem, a to formou bankovního převodu. Německo tento projekt s USA iniciovalo poté, co vyšlo najevo, že žádná německá banka již nebude od března 2023 proplácet šeky. Do poloviny roku 2023 se předpokládá testovací režim, posléze by měl být projekt otevřen i dalším státům. Úřad bude v tomto ohledu usilovat o navázání spolupráce za účelem eliminace platebního styku formou šeků.

Španělsko

Převažující agendou je vymáhání výživného od povinných nacházejících se na území Španělska. Spolupráce se španělským ústředním orgánem v oblasti vymáhání výživného je stále dosti

nepružná, rychlost reakce na dotazy je nejednotná, od několika dní do několika týdnů či měsíců. Pokud není přesně známo, kde ve Španělsku se povinný nachází, je účelnější požádat o součinnost Interpol. U žádostí o zvláštní opatření neposkytuje ústřední orgán konkrétní adresy hledaných osob, sděluje pouze pozitivní nebo negativní výsledek pátrání.

Ukrajina

Agenda vymáhání výživného, stejně jako všechny jiné agendy, byly ve vztahu k Ukrajině byla zásadně poznamenána vpádem ruských vojsk na Ukrajinu.

Komunikace s ukrajinskými ústředními orgány byla v prvních týdnech zcela přerušena a ve věcech výživného došlo k jejímu obnovení až ke konci roku 2022.

Itálie

Úroveň spolupráce italských ústředních orgánů (Ministero della Giustizia, podle dřívější úpravy Ministero del Interno) ve věci výživného se velmi různí. Případů u Ministero del Interno je již zanedbatelné množství a ty vykazují i nadále značnou neefektivitu, jak co do vymoženého výživného, tak do frekvence komunikace v řádu let. Spolupráce s Ministero della Giustizia se zlepšuje, zrychluje se komunikace a způsob vyřizování požadavků lze označit za standardní.

O vymáhání výživného z Itálie je mezi oprávněnými z České republiky poměrně vysoký zájem, avšak úspěšně vymoci výživné se daří pouze v menším množství případů a často spíše na základě dobrovolné úhrady výživného povinným. Italský ústřední orgán nepodává návrh na výkon rozhodnutí či exekuci, ale postupuje spis advokátovi přidělenému v rámci přiznané bezplatné právní pomoci. Úroveň kvality spolupráce advokátů je proměnlivá.

I nadále probíhá komunikace v italském jazyce, což značně stěžuje rychlost vyřízení.

1.2.1.2 Shrnutí

V roce 2022 došlo oproti roku 2021 k mírnému poklesu objemu vymoženého výživného z ciziny. Pro české oprávněné bylo v roce 2022 vymoženo 34 657 000 Kč. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	2021 (v tis. Kč)	2022 (v tis. Kč)
Austrálie	110	613
Belgie	148	274
Bělorusko	20	7
Brazílie	41	31
Bulharsko	23	8
Dánsko	75	55
Finsko	25	0
Francie	1 478	795
Itálie	1 423	769
Irsko	228	158
Izrael	0	276
Kanada	456	439
Kypr	57	156
Litva	0	25
Lucembursko	151	275
Maďarsko	0	32
Nizozemí	773	1 326
Norsko	108	47
Polsko	215	355
Portugalsko	0	3
Rakousko	3 262	2 511
Rumunsko	31	276
Řecko	0	645
Slovensko	3 253	2 298
Slovinsko	131	98
Spolková republika Německo	12 610	10 573
Španělsko	166	572
Švédsko	815	513
Švýcarsko	1 949	2 215
Ukrajina	8	29
USA	4 542	6 670
Velká Británie (Anglie a Wales)	4 115	2 613
Celkem	36 213	34 657

Tabulka 2: Vymožené výživné z ciziny v meziročním srovnání 2021 a 2022

Pro oprávněné v cizině od povinných v České republice Úřad za stejné období vymohl a do ciziny převedl 15 335 tisíc Kč, což je o něco méně o než v předchozím roce. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	2021 (v tis. Kč)	2022 (v tis. Kč)
Estonsko	48	48
Filipíny	28	30
Finsko	216	0
Francie	6	0
Irsko	11	0
Itálie	2	0
Kanada	7	6
Litva	26	45
Lotyšsko	116	48
Maďarsko	19	31
Nizozemí	688	768
Polsko	4 064	2 792
Portugalsko	322	43
Rakousko	770	735
Rumunsko	22	71
Slovensko	9 050	9 195
Slovinsko	41	41
Spolková republika Německo	312	510
Srbsko	29	48
Švédsko	22	21
Švýcarsko	11	18
Turecko	26	31
Ukrajina	39	8
USA	457	756
Velká Británie	123	90
Celkem	16 455	15 335

Tabulka 3: Vymožené výživné do ciziny v meziročním srovnání 2021 a 2022

1.2.2 Návraty protiprávně přemístěných nebo zadržovaných dětí a zabezpečování styku s dětmi

Úřad řešil případy protiprávních přemístění nebo zadržení dětí a styku rodičů s dětmi jakožto ústřední orgán podle haagské Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 (dále jen „haagská únosová úmluva“) a také jako ústřední orgán podle nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (dále jen „nařízení Brusel IIa“) a od 1. srpna 2022 podle nařízení Brusel IIb.

Úřad v roce 2022 řešil 31 případů protiprávního přemístění dětí do ciziny nebo jejich zadržení v cizině. Tyto případy se týkaly 42 dětí. Počet případů byl výrazně vyšší než v minulých letech ovlivněných pandemií nemoci COVID-19 a omezením cestování.

Výsledky případů jsou uvedeny ve srovnávací tabulce za roky 2019 až 2022:

	2019	2020	2021	2022
Dobrovolný návrat	11	4	3	5
Nespolupráce	4	3	1	1
Dohoda rodičů	7	3	2	1
Zpětvzetí	1	6	2	3
Návrat v souladu s rozhodnutím	3	6	3	3
Nucený návrat	1	1	0	2
Běží	3	1	3	13
Nenavráceno	4	1	3	3
Celkem	34	25	17	31

Tabulka 4: Únosy dětí do ciziny v meziročním srovnání 2019 až 2022

V roce 2022 došlo ze strany zahraničních orgánů dvakrát k nucenému (exekučnímu) navrácení dítěte. V roce 2022 byl Úřadu oznámen jeden případ protiprávního zadržení dětí v zemi, která není signatářem haagské únosové úmluvy – jednalo se o Spojené arabské emiráty.

Úřad se zabýval také 10 žádostmi o výkon práva styku s dítětem v cizině, které byly postoupeny zahraničnímu ústřednímu orgánu. V případech, které nakonec nebyly postoupeny do ciziny, obvykle došlo buď ke smírnému řešení věci anebo se žadatel rozhodl nepostupovat právní cestou. V některých případech bylo třeba obrátit se na soud v místě bydliště dětí a požádat o úpravu styku rodiče s dítětem. V těchto případech je – v závislosti na majetkových poměrech rodiče – možné dosáhnout přiznání bezplatné právní pomoci v cizině.

Za stejné období Úřad obdržel z ciziny 15 žádostí o návrat dítěte, které se týkaly 23 dětí. V jednom případě se jednalo o případ protiprávního přemístění dětí ze státu, který není signatářem haagské únosové úmluvy (Indie). Z uvedených 15 případů protiprávního přemístění či zadržení dětí byla ke dni vypracování této zprávy v 6 případech podána žaloba o navrácení dětí k Městskému soudu

v Brně. V roce 2022 bylo bohužel nutno v jednom případě přistoupit k provedení výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte, a to odnětím dítěte (dětí). Jednalo se o případ zahájený v roce 2021.

Úřad byl vždy jmenován opatrovníkem dětí v řízeních o navrácení dítěte před Městským, resp. Krajským soudem v Brně. V rámci této agendy Úřad pokračoval v praxi poskytování tzv. facilitovaných rozhovorů psychologa a právníka s rodiči. Během těchto rozhovorů jsou jednak rodiče vedeni ke smírnému řešení, jsou jim vysvětleny základní principy únosového práva, je jim předestřeno předběžné právní stanovisko Úřadu, jsou jim vysvětleny dopady jejich konfliktu na dítě a naznačeny možnosti a důsledky soudního rozhodnutí.

Podrobnosti ukončení případů vyplývají z následující tabulky:

	2019	2020	2021	2022
Dobrovolný návrat	1	1	3	4
Nespolupráce	0	3	1	1
Dohoda rodičů	3	1	0	0
Zpětvzetí	5	2	2	3
Návrat v souladu s rozhodnutím	4	6	1	2
Nucený návrat	2	1	2	0
Běží	0	0	0	5
Nenavráceno	4	4	5	0
Celkem	19	18	14	15

Tabulka 5: Únosy dětí do České republiky v meziročním srovnání 2019 až 2022

Úřad z ciziny obdržel rovněž 4 žádosti o výkon práva styku s dítětem, přičemž se jedná prakticky vždy o případy mimořádně komplikované. V řadě případů však rodiče dětí, kteří se nemohou domoci svého práva na styk s dítětem, využívají jiných prostředků, než je podání žádosti o výkon práva styku ve smyslu čl. 21 haagské únosové úmluvy – např. se obracejí přímo na soud, na orgán sociálně-právní ochrany dětí v místě bydliště dítěte, na mediátory a podobně.

Podrobnosti o geografickém rozdělení případů v roce 2022 vyplývají z následující tabulky:

Stát	z ciziny		do ciziny	
	únos	styk	únos	styk
Austrálie	1			
Brazílie			1	
Francie	2		1	
Honduras			1	
Indie	1			
Itálie			2	1
Kanada				1
Kolumbie				1
Německo	2		4	3
Norsko			1	
Polsko	1	1	1	
Rakousko			1	1
Rumunsko			1	
Rusko			3	
Slovensko	1	2	7	
Spojené arabské emiráty			1	
Španělsko			2	
Švýcarsko			1	
Ukrajina	3	1		1
USA	2		1	
Uzbekistán			1	
Velká Británie	2		2	2
Celkem případů	15	4	31	10

Tabulka 6: Únosy a výkon práva styku podle států

Téměř ve všech případech rodičovských konfliktů, ať již v oblasti mezinárodních únosů dětí, zprostředkování výkonu práva styku s dítětem či probíhajících soudních řízení o péči o dítě Úřad doporučoval rodičům či dalším zúčastněným stranám mediaci poskytovanou Mediačním a edukačním centrem při Centru sociálních služeb v Brně. S mediačním centrem byly podmínky nadále nastaveny tak, aby odpovídaly potřebám případů s přeshraničním prvkem i dosavadní praxi Úřadu. Od roku 2020 tedy Mediační centrum nabízí mediaci bezplatně, prezenčně i on-line, v několika cizích jazycích a s častým zapojením dítěte podle dosavadní praxe Úřadu. Přes tyto vstříčné podmínky však rodiče ne vždy nabídku využívají.

V uvedené agendě je velmi důležitá intenzivní spolupráce právníků a psychologů. Kromě specifické práce s klienty psychologové poskytovali právníkům konzultace, asistovali při pohovorech s klienty a zajišťovali odbornou podporu při vyjadřování k soudním jednáním.

1.2.2.1 K jednotlivým státům

Slovensko

Komunikace s ústředním orgánem je dobrá, jeho postup je obdobný jako v České republice. O návratu dítěte rozhodují tři specializované soudy. Problematická zůstává otázka vykonávacího řízení. Slovenský ústřední orgán nabízí rodičům místo mediace pouze hodinovou konzultaci s určitými mediálními prvky. Řada případů se vyřeší dohodou rodičů ať již dobrovolným navrácením dítěte nebo tím, že se „opuštěný“ rodič s přemístěním dítěte smíří a soustředí se na nastavení styku s dítětem. Slabinou je nedostatek přímé komunikace mezi soudy a ústředním orgánem, kdy informace o průběhu a výsledku návratového řízení jsou ze strany slovenského ústředního orgánu jen obtížně získávané.

Ve vztahu mezi Českou a Slovenskou republikou je poměrně častá praxe, že se „opuštění“ rodiče obracují přímo na soud s návrhem na navrácení dítěte, aniž žádost postoupí do druhého státu prostřednictvím ústředních orgánů.

Spolková republika Německo

Spolupráce s německým ústředním orgánem je v případech únosů a styků na velmi dobré úrovni. Komunikace je velmi rychlá a bezproblémová.

Rodiči, který požaduje návrat dítěte, je poskytována významná pomoc i během řízení, a to přiznáním bezplatné právní pomoci pro soudní řízení. Ze strany německého ústředního orgánu je snaha, aby řízení před soudem bylo zahájeno co nejrychleji.

Ústřední orgán informuje promptně i o nařízeném jednání a jeho výsledku. V případě dotazů vše ochotně vysvětlí.

USA

Ústřední orgán USA flexibilně komunikoval a reagoval na dotazy či žádosti o spolupráci; zprostředkoval žadatelům bezplatnou právní pomoc (v závislosti na majetkových poměrech žadatele). Obvykle je vyžadována osobní účast navrhovatele na jednání, což může pro některé navrhovatele představovat velkou překážku z důvodů jak finančních, tak i logistických (neznalost poměrů v cizí zemi, nedostatek zkušeností s cestováním apod.). S ohledem na neexistenci koncentrované příslušnosti soudů je postup v jednotlivých řízeních mnohdy nejednotný.

Ukrajina

Úřad byl často dotazován na možnost řešení situace, kdy po 24. únoru 2022 bylo dítě přemístěno (nejčastěji matkou) do České republiky, otec s vycestováním dítěte nesouhlasil a sám nemůže z důvodu vyhlášení válečného stavu a všeobecné mobilizace vycestovat. Do doby zpracování této

zprávy však nebyl žádný takový případ, kde by se otec z Ukrajiny formálně domáhal navrácení dítěte, evidován.

V případech přemístění dítěte na Ukrajinu ukrajinský ústřední orgán reaguje velmi pružně, dobře spolupracuje, problematika je ovšem součinnost dalších ukrajinských orgánů v území, zejména v případě, kdy by mělo dojít k výkonu rozhodnutí odnětím dítěte.

Nadále přetrvává stav, že ve věci zajištění navrácení dítěte a výkonu práva styku ústřední orgán nepodává návrhy k soudu a nezastupuje opuštěného rodiče v řízení (s odkazem na vnitrostátní úpravu, přestože Ukrajina neučinila výhradu ve smyslu čl. 26 a 42 haagské únosové úmluvy). Obdobně nepodává ukrajinský ústřední orgán za rodiče návrhy ve věcech výkonu práva styku rodiče s dítětem.

Velká Británie

Agenda mezinárodních únosů dětí je i nadále zpracovávána ze strany všech tří britských ústředních orgánů (Anglie a Wales, Skotsko a Severní Irsko) rychle, pružně a efektivně. Žádost o navrácení je ústředním orgánem zpracována do tří dnů od jejího obdržení a je přímo postupována soudu, který v horizontu deseti dnů přijme potřebná předběžná opatření. Žadatelům o navrácení dětí je britským soudem vždy jmenován právní zástupce, který s klientem komunikuje přímo, a to často prostřednictvím tlumočnicka. „Opuštěným“ rodičům jsou v rámci bezplatné právní pomoci rovněž v některých případech propláceny náklady na cestu do Velké Británie. Výklad haagské únosové úmluvy je velmi restriktivní a ve většině případů britský soud rozhodne o navrácení dětí. Ve Velké Británii je také rodičům bezplatně nabízena mediace.

1.2.2.2 Shrnutí

Úřad nadále v této oblasti spolupracoval se styčnými soudci haagské sítě soudců Radkou Církovou a Lubomírem Ptáčkem.

Běžnou, každodenní součástí práce zaměstnanců Úřadu, kteří se zabývají agendou mezinárodních únosů dětí, a to jak právníků, tak i psychologů, je preventivní činnost ve vztahu k rodičům. Jednalo se buď o rodiče, kteří se cítili ohroženi únosem dítěte anebo naopak o rodiče, kteří měli v úmyslu vycestovat z místa obvyklého bydliště dítěte i s dítětem do jiného státu. Rodiče byli vedeni k tomu, aby získali souhlas druhého rodiče s vycestováním anebo požádali soud o jeho nahrazení ve smyslu § 877 občanského zákoníku. V případech, kdy v jednom státě probíhá řízení o navrácení a v druhém státě řízení o úpravě rodičovské odpovědnosti, mnohdy soudy řeší otázku překážky věci zahájené a lze se často setkat s průtahy v řízení, kdy jeden ze soudů čeká na výsledek řízení u soudu ve druhém státě, aniž například sám posoudí otázku obvyklého bydliště dítěte z důvodu určení své mezinárodní pravomoci (příslušnosti). To bohužel negativně dopadá na situaci dítěte, která je tak dlouhou dobu velmi nejistá.

Rodiče (statisticky nejčastěji matky) – čeští občané s obvyklým bydlištěm v cizině – se často na Úřad obracejí a žádají, aby jim byla poskytnuta pomoc při navrácení s dítětem do České republiky.

Argumentují svým státním občanstvím (případně státním občanstvím dítěte), případně trvalým (nikoli faktickým) bydlištěm v České republice a žádají Českou republiku o ochranu. Vysvětlení principů únosového práva, kdy jeden rodič není oprávněn bez souhlasu druhého rodiče přemístit dítě do jiného státu, vyžaduje mnohdy opakované poskytování konzultací ze strany právníků i psychologů.

V rámci rozvíjení proklientského přístupu v případech únosů a styku psychologové poskytovali podporu při předávání dítěte po jeho únosu druhému rodiči, účastnili se případových konferencí i jednání s rodiči. Praxi, kdy Úřad je jmenován opatrovníkem dítěte v řízení o navrácení před Městským soudem v Brně, lze po prvním roce hodnotit jako velmi pozitivní. Úřad tak lépe využívá svých znalostí a zkušeností jak v oblasti právní úpravy, tak i zapojování dítěte do řízení a psychologického pohledu na situaci dítěte.

V rámci posílení prevence mezinárodních únosů dětí Úřad provozoval v režimu 24/7 telefonickou krizovou linku, na níž mohou zaměstnanci, kteří slouží pohotovost, poskytovat součinnost Policii České republiky a případně i dalším orgánům v souvislosti se zákazy vycestování. Tyto zákazy jsou v souladu s čl. 32 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1862 ze dne 28. listopadu 2018 o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému (SIS) v oblasti policejní spolupráce a justiční spolupráce v trestních věcech, o změně a o zrušení rozhodnutí Rady 2007/533/SVV a o zrušení nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1986/2006 a rozhodnutí Komise 2010/261/EU vkládány do Schengenského informačního systému.

1.2.3 Agenda mezinárodního osvojení

Úřad působil jako ústřední orgán dle haagské Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení z roku 1993 (dále jen „haagská adopční úmluva“). V nejběžnější agendě oddělení mezinárodních adopcí dětí z České republiky do ciziny bylo k 31. 12. 2022 vedeno 350 živých spisů dětí včetně dětí svěřených do péče před osvojením do ciziny a 176 živých spisů žadatelů o osvojení dítěte z České republiky.

I v roce 2022, tedy více než 8 let od rekonstrukce občanského práva, stále přetrvávaly problémy ve zpřístupňované spisové dokumentaci, kdy řada spisů musela být vrácena krajským úřadům z důvodu nesprávných soudních rozhodnutí [např. vady protokolu o souhlasu rodiče s osvojením, nesprávný výrok soudu dle § 821 občanského zákoníku, chybějící rozhodnutí dle § 818 odst. 1 písm. a) občanského zákoníku o zbavení rodiče práva dát souhlas k osvojení apod.], takže jen 24 dětí mohlo být v roce 2022 zařazeno do evidence dětí vhodných ke zprostředkování osvojení do ciziny (jednalo se i o některé případy dětí, které byly Úřadu zpřístupněny v roce 2022).

Nedostatky v důsledném dodržování platné právní úpravy se objevují nejen na straně soudů, ale také orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Hlavními nedostatky spisové dokumentace je nedostatečně prokázaná osvojitelnost dítěte, dlouhá čekací doba při doplňování podkladů, nedostatečné informace o sociálních poměrech dítěte a jeho původní rodiny, nekompletní informace o sourozencích (často ve spise nebývá uvedeno, že sourozenec dítěte již byl osvojen v cizině, což hraje významnou roli při výběru země, do níž by bylo vhodné dítě svěřit do péče před osvojením),

nedostatečné informace o možnostech příbuzných převzít péči o nezletilého, příliš strohý individuální plán ochrany dítěte (často bez splnění formálních náležitostí jako je podpis odpovědných osob) atd. Bez splnění zákonných podmínek Úřad nemůže zprostředkovat dítěti osvojení do ciziny a musí vyčkat na jejich splnění. Situace tak zůstává podobná předchozím letům.

O zařazení do evidence žadatelů vhodných k osvojení dítěte z České republiky požádalo v roce 2022 celkem 39 žadatelských párů z ciziny; v roce 2022 nebylo Úřadem v žádném případě rozhodnuto o nezařazení žadatelů do evidence.

Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	žádosti	zařazení	zastavení řízení	nezařazení	neukončeno
Itálie	8	7	1	0	0
Kypr	3	0	0	0	3
Nizozemsko	1	1	0	0	0
Island	5	4	0	0	1
Německo	8	7	1	0	0
Rakouská republika	0	0	0	0	0
Slovinsko	3	3	0	0	0
Španělské království	6	6	0	0	0
Švédsko	3	2	1	0	0
Dánsko	1	1	0	0	0
Kanada	1	1	0	0	0
Celkem	39	32	3	0	4

Tabulka 7: Původ cizích žadatelů o osvojení a výsledky řízení

Do péče před osvojením do ciziny bylo svěřeno 13 dětí. Geografické rozložení svěřených dětí do jednotlivých zemí je v následující tabulce:

Stát	počet dětí
Dánsko	2
Itálie	6
Lichtenštejnsko	1
Německo	2
Nizozemsko	1
Rakousko	1
Celkem	13

Tabulka 8: Umístění dětí do péče před osvojením v cizině

V roce 2022 proběhlo deset zasedání poradního sboru Úřadu pro náhradní rodinnou péči. I po ukončení pandemických opatření byla zachována praxe, že se jednání většinou koná formou on-line.

Nadále jde o multidisciplinární sbor, v němž jsou zastoupeny profese dětského lékaře, psychologa, sociálního pracovníka, a to v osobách zaměstnanců ústavních zařízení, nestátních neziskových organizací i Ministerstva práce a sociálních věcí jako Úřad řídicího orgánu.

Na jednání poradního sboru vždy zaměstnanci Úřadu představí obvykle 2 až 3 páry žadatelů pro každé konkrétní dítě. Nezávislí odborníci z poradního sboru poté hlasováním volí nejvhodnější žadatele o osvojení daného dítěte. Žadatelé jsou v odhlasovaném pořadí Úřadem oslovováni s dotazem, zda mají zájem o seznámení s dítětem. Pokud žadatelé zájem projeví, Úřad dohodne termín a podrobnosti interakce mezi nimi a dítětem. Ta již v souladu s metodickým doporučením probíhá za účasti psychologa Úřadu.

V roce 2022 nedošlo k osvojení žádného dítěte z ciziny.

Zájem žadatelů o osvojení dítěte ze zahraničí do České republiky se projevoval ve velkém množství dotazů zájemců o osvojení dítěte z ciziny v průběhu celého roku. Po objasnění celého procesu mnohdy tento zájem opadá, neboť je často opřen o představy, které nelze reálně naplnit. Poměrně běžné je, že zájemci nemají dostatečné informace o možnostech zprostředkování náhradní rodinné péče v rámci České republiky. Na komunikaci s nimi se kromě právníka oddělení mezinárodních adopcí podílí vždy také psycholog Úřadu. Kromě podání relevantních informací psycholog v diskusi se zájemci diskutuje mimoprávní aspekty osvojení, zajímá se o motivaci žadatelů a o jejich psychickou připravenost na mimořádně náročný proces mezinárodního osvojení. Při osobním setkání psychologové také otevírají citlivá témata, jako je rasová tolerance a identita vizuálně odlišného dítěte v českém prostředí.

V roce 2022 byla přijata nová žádost o osvojení dítěte z Indie. Žadatelé byli zařazeni do evidence vhodných osvojitelů dítěte z ciziny. Dále Úřad společně s žadatelem začal pracovat na doplnění a podání žádosti o osvojení dítěte z Indie na indický ústřední orgán CARA.

Dále byla kolumbijským ústředním orgánem akceptována a zařazena první žádost z České republiky, která byla podána na Úřad již v roce 2021.

Úřad se setkal s dotazy na přímé osvojení dětí žijících v cizině jejich příbuznými v České republice. Společným jmenovatelem těchto případů je, že tyto děti v cizině mají biologickou rodinu, která o ně pečuje a příbuzní jim v České republice chtějí zajistit lepší vzdělání a budoucnost. Tato situace neodpovídá úmyslu států, které přijaly haagskou adopční úmluvu, neboť zde nejde o potřebu dítěte být osvojeno. Úřad jako ústřední orgán podle haagské adopční úmluvy není oprávněn na takovýchto případech participovat.

V prvních týdnech až měsících po vstupu ruských vojsk na území Ukrajiny bylo možné pozorovat strmý vzestup telefonátů a dotazů na osvojení dětí (sirotků) z Ukrajiny. Tyto dotazy lze charakterizovat jako pokus o pomoc těmto dětem bez větší znalosti problematiky osvojení či zvažování osvojení před tímto konfliktem, případně možností urychlit zprostředkování osvojení u českých žadatelů zařazených v evidenci krajských úřadů. Větší počet dotazů na mezinárodní osvojení lze pozorovat vždy po živelné katastrofě nebo na začátku válečného konfliktu kdekoli ve světě. V souladu s haagskou adopční úmluvou i postojem ukrajinské vlády byly klientům vysvětlovány důvody, proč k osvojení těchto dětí nelze přistoupit. Současně však byla oceněna jejich

ochota pomoci a vysvětlen způsob, jak se stát pěstouny či jak jinak pomoci dětem, které pomoc potřebují. Informace k situaci byly umístěny na webové stránky Úřadu, odkud je sdílely některé neziskové organizace.

Narůstal počet dotazů souvisejících s tzv. náhradním (surogátním) mateřstvím a s přímým předáním dítěte od biologického rodiče do péče potencionálním osvojitelům, kdy je zejména ze strany advokátů vyžadováno poradenství v případech, kdy náhradní matka či biologická matka dítěte žije v jiném státě než „budoucí rodiče“.

1.2.4 Výkon opatrovnictví dětí v soudním řízení

Úřad byl soudem jmenován v roce 2022 ve 297 případech opatrovníkem dítěte podle § 469 zákona o zvláštních řízeních soudních. S ohledem na četnost ústních jednání v uvedených věcech a vzdálenost jednotlivých soudů od sídla Úřadu nebylo možné, aby se zástupci Úřadu osobně účastnili jednání ve velkém rozsahu. Úřad v části případů využíval možnosti dané § 62 odst. 2 zákona č. 359/1999. Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, a žádal o zastoupení při účasti na ústním jednání místní orgány sociálně-právní ochrany dětí. Podíl osobní účasti zástupce Úřadu na soudních jednáních se postupně zvyšoval, zejména s ohledem na složitost a citlivost některých případů a s ohledem na nutnost zajištění participace dětí v soudních řízeních. Osobně se zaměstnanci zúčastnili 109 ústních jednání u soudů po celé České republice. Na přípravě vyjádření a stanovisek, které Úřad jako opatrovník podává soudům, se podílejí jak právníci, tak i psychologové Úřadu.

V roce 2022 byl nadále pokračoval trend intenzivní práce s rodinami v konfliktu (tj. opakovaná a systematická práce s náročnými případy, v nichž je zvýšené riziko negativního dopadu rodičovského konfliktu na děti), a to zejména v rámci výkonu agendy opatrovnictví.

I v roce 2022 byli zájemci o mediaci odkazováni na služby výše zmíněného Mediačního a edukačního centra Brno.

1.2.5 Dítě jako klient Úřadu

Jednou ze základních hodnot Úřadu je upřednostňování zájmů a potřeb dětí. Úřad pracuje zejména s dětmi, které se ocitly v nějaké formě rodičovského konfliktu (viz např. kapitola 1.2.2 nebo 1.2.4) nebo vyrůstají zcela mimo svou rodinu (kapitola 1.2.3). To však znamená, že primární zdroj bezpečí pro děti (rodiče a rodina) s vysokou mírou pravděpodobnosti není v dané situaci funkční. Z tohoto důvodu je vždy přímá práce s dítětem velmi důkladně připravována, zvažována a realizována s maximální pozorností k bezpečí dětí. Účelem přímé práce s dítětem jako klientem Úřadu je naplnění práv dítěte, jeho potřeb a posílení schopnosti rodičů či pečujících osob reflektovat situaci a potřeby dítěte a učinit pro dítě to nejlepší rozhodnutí. Při naplňování zmíněné hodnoty „dítě na prvním místě“ Úřad zavádí systematická opatření a naplňuje tak další z hodnot Úřadu „profesionalitu“. Například je pravidelně revidován postup v případech potenciálně rizikových pro dítě a je prováděna identifikace těchto případů, opakovaně se připomíná spolupráce mezi odděleními právní pomoci a mezinárodních adopcí na jedné straně a odděleními psychologů na

druhé straně. V neposlední řadě se zaměstnanci Úřadu v této oblasti dále externě vzdělávají (v roce 2022 např. školení ve metodě vedení rozhovoru s dětmi Fokus box). Úřad se věnuje i šíření dobré praxe – zaměstnanci se v roce 2022 spolupodíleli na realizaci vzdělávací akce pro zaměstnance orgánů sociálně-právní ochrany dětí z Prahy a Středočeského kraje.

Naplňování participačních práv dětí – informování

Informování dětí ohledně jejich situace, práv a možností je dlouhodobou prioritou Úřadu při práci s dítětem. Vychází se při ní z předpokladu, že dobrá informovanost posiluje pocit vlastní účinnosti, bezpečně děti zapojuje do řešení jejich situace, snižuje pocit nejistoty a neznámého. Tím vším tedy posiluje zvládací strategie dětí a snižuje negativní dopad rodinné situace na ně. Je pravidlem, že dítě je vždy rámcově informováno, pokud je s ním zaměstnanec Úřadu v osobním kontaktu. Pokud není možné být s dítětem v kontaktu, dochází k informování (jako prvnímu kroku úspěšné participace) prostřednictvím rodiče, místního orgánu sociálně-právní ochrany dětí, zahraničního orgánu, anebo dopisu psaného Úřadem přímo dítěti.

V prvních třech variantách Úřad vždy komunikuje se zmíněnou osobou a poskytuje podporu při informování dítěte. V uplynulém roce byla pilotně testována varianta dopisu pro dítě, které je mladší 10 let. Zde se však Úřad obrací vždy na pečující osobu, aby informace s dítětem prošla, protože pochopení psaného textu není v tomto věku stále upevněno.

Varianta zaslání dopisu dítěti byla v roce 2022 využita ve 202 případech, což představuje téměř dvojnásobný nárůst oproti roku 2021. Více než polovina dopisů byla poslána v agendě výživného. Ostatní dopisy byly dětem zasílány zejména jako základní informace o soudním řízení, které se jich týká a o roli Úřadu v něm a informování dětí o výsledku soudního jednání.

Posílání dopisu, který je obsahově i vizuálně přizpůsoben dítěti, je jednou z forem, kterou Úřad naplňuje participační práva dětí a přímo děti oslovuje. Je vhodné uvést, že pokud Úřad komunikuje s dítětem i jinou formou – zejména osobně – pak má dítě možnost si vybrat, jakou formou chce být dále informováno. V případech již zaběhnuté osobní formy komunikace děti samy výrazně preferují jinou formu dalšího informování než dopisem (typicky telefonicky či on-line s Úřadem nebo prostřednictvím rodiče či jiné pečující osoby).

Naplňování participačních práv dětí – zjišťování názoru

Zjištění názoru dítěte je druhým krokem správné procesní participace. Jak již bylo zmíněno, v každém případě, kdy se zaměstnanec setkává s dítětem pro naplnění tohoto kroku, vždy zároveň realizuje i krok první – dítě informuje a až následně přistupuje ke zjišťování jeho názoru.

V roce 2022 bylo celkem všemi formami osloveno 284 rodin, ve kterých žilo 375 dětí. Proběhlo 118 kontaktů s dětmi (více než 75 hodin přímých rozhovorů s dětmi) jak na Úřadě, tak i v místě bydliště dětí, což bylo náročné i s ohledem na čas strávený na cestách po celé České republice. Kontaktované děti byly ve věku od 4 do 18 let, v krajních hodnotách se často jednalo o členy sourozeneckých skupin. Některé případy vyžadovaly opakované pohovory a v jiných si např. děti

přály být informovány o výsledku řízení, což je posledním krokem správné participace, opět formou rozhovoru. Nejčastěji se však s dětmi hovořilo jednou až dvakrát. Tato frekvence odpovídá cíli komunikace Úřadu s dětmi.

Nejčastější formou pohovoru se dětmi byla on-line setkání, což vzhledem k faktu, že někteří klienti Úřadu žijí v zahraničí, není překvapující. Tato forma byla zároveň nejvíce využívána opakovaně. Telefonický rozhovor a osobní setkání jsou využívány velmi podobně. V 10 případech byla realizována osobní cesta za dětmi (stráveno více než 66 hodin na cestě).

Rozhovor s dětmi nehladě na jeho formu trvá v průměru 57 minut, celkově bylo s dětmi hovořeno více než 75 hodin.

Než dojde k přímé komunikaci psychologa či právníka s dítětem, je nezbytné velmi intenzivně pracovat se spisem, komunikovat v rámci týmů Úřadu i s dalšími aktéry (nejčastěji z orgánů sociálně-právní ochrany dětí a složek justice) a zejména s rodinou dítěte a dalšími zúčastněnými subjekty. V roce 2022 bylo využito téměř 2,5krát více času k přímé komunikaci se zástupci dítěte (183 hodin). Zde se projevuje snaha Úřadu komunikovat vždy s oběma rodiči a respektovat, že dítě se pohybuje v určitém kontextu, který je pro každé dítě naprosto zásadní a není možné jej přehlížet. Také v případech, kdy s dětmi není možné hovořit (nejčastěji kvůli jejich nízkému věku), Úřad usiluje o to „mít dítě na prvním místě“, a to zejména připomínáním situace dítěte založené na empirických podkladech, zaujímáním perspektivy dítěte s ohledem na jeho vývojové období a oslovováním relevantních potřeb dětí spolu s vývojovými riziky pramenícími z jeho aktuální situace. Do značné míry se jedná o určitou formu edukace a prevence.

Další formy přímé práce s dítětem

Kromě rozhovorů s dětmi došlo ke 4 osobním doprovázením dítěte u soudního jednání (celkem 14 hodin). V jednom případě byli zaměstnanci osobně přítomni výkonu rozhodnutí soudu odnětím dítěte v případech mezinárodních únosů dětí. Jedná se o krajní krok, který je pro dítě náročný a těžko vysvětlitelný. I proto Úřad vnímá osobní přítomnost jako vhodnou formu podpory dítěte.

Ve 3 případech děti využily možnost samy aktivně Úřad kontaktovat. Jednalo se o potřebu konzultovat aktuální situaci, dítě se vyžádalo rozhovor se zaměstnancem Úřadu a v jednom případě se jednalo o poděkování. Ke kontaktování Úřadu mají děti přímé spojení na právníka a eventuálně na psychologa, informace mohou najít na dětském webu (kids.umpod.cz) a mohou využít dětskou telefonickou linku spravovanou oddělením psychologů.

Práce s dětmi v agendě mezinárodního osvojení

Mezinárodní osvojení je specifickou agendou Úřadu, jejíž dopad na život dítěte zcela zásadní. Kompletně se mění forma jeho péče (přechod z ústavní nebo přechodné pěstounské do trvalé rodinné péče) a současně také s tím se mění země, ve které bude dítě žít. Psychologicky tedy mezinárodní osvojení představuje krátkodobou zátěž ve formě zvýšených nároků na adaptaci a zároveň zásadní zkvalitnění životní situace z dlouhodobého pohledu. Všechny děti, jejichž

dokumentace byla zpřístupněna Úřadu za účelem mezinárodního osvojení, jsou o zahájení procesu osvojení informovány přiměřeně jejich věku a nejčastěji prostřednictvím jim nejbližších lidí. Úřad v tomto procesu poskytuje podporu právě těmto pečovatelům, např. pěstounům na přechodnou dobu nebo zaměstnancům ústavních zařízení. V roce 2022 došlo k výraznému nárůstu průměrného věku dětí, jejichž dokumentace byla Úřadu zpřístupněna – byl vyšší než 4,5 roku, přičemž meziroční nárůst byl o více než 1,2 roku. S tím je nejspíše spojena potřeba komunikovat s pečujícími osobami i s dítětem nad rámec dříve běžného standardu interakcí. Předmětem této komunikace bývá lepší informování a zkvalitnění přípravy dítěte, návštěva v pěstounské rodině a osobní setkání se staršími dětmi za účelem jejich informování a přímé přípravy na zahájení procesu mezinárodního osvojení. Nicméně ve všech případech má dítě i budoucí osvojitelé a také pěstouni či ústavní zařízení neustále možnost konzultace s psychologem Úřadu. V rámci zavedeného standardu interakcí (tedy seznámení dítěte s budoucími osvojiteli) je každé dítě (i žadatelé o osvojení) v závislosti na jeho věku a potřebě různě intenzivně připravováno na odjezd ve chvíli, kdy je již termín možného odjezdu známý.

Specifickou součástí naplňování práv dětí je práce na tzv. biologických kořenech. V roce 2022 Úřad v agendě pátrání po biologických kořenech dětí osvojených do zahraničí řešil celkem 32 případů, které se týkaly 38 dětí. Z celkového počtu v roce 2022 napadlo 11 těchto žádostí. Nejčastěji děti, adoptivní rodiče nebo mladí adoptovaní vyjadřují přání získat fotografie biologické matky, aktuální informace o biologické rodině, případně chtějí přímo s biologickou rodinou navázat kontakt. Zcela nově se podařilo navázat písemný kontakt mezi 8 dětmi a jejich biologickými matkami či sourozenci; 4 děti navštívily za pomoci Úřadu dětský domov v České republice a řadě z nich byly poskytnuty podrobné informace z jejich minulosti. Pro 4 mladší děti byl připraven podrobný graficky zpracovaný dopis s detaily z jejich spisové dokumentace. V jednom akutním případě Úřad facilitoval nejprve online setkání 14letého chlapce s jeho biologickou matkou a následně pomohl realizovat osobní setkání obou těchto rodin, které bylo všemi zúčastněnými hodnoceno jako velmi úspěšné. Veškerá tato činnost probíhá za přísného dodržování ochrany osobních údajů a pouze se souhlasem všech zúčastněných.

1.2.6 Další činnosti

V roce 2022 se Úřad nadále zabýval případy tzv. „repatriací“, tzn. řešení situací, kdy se dítě – občan jiného státu – nachází v České republice bez péče rodičů, zákonných zástupců či jiných za dítě odpovědných osob. V takové situaci je třeba dítě umístit do ústavního zařízení nebo pěstounské péče ve státě obvyklého bydliště nebo ve státě, kde se aktuálně nachází, anebo naopak zajistit péči o dítě v domovském státě (státě, jehož státním občanem dítě je). Nejčastěji tyto případy nastávaly ve vztahu ke Ukrajině (20 dětí), Slovenské republice (9 dětí) a ojediněle Moldavsku (1 dítě) a Rumunsku (1 dítě). Existuje několik možností, jak „navrátit“ dítě do státu jeho státního občanství. Všechny tyto způsoby vyžadují spolupráci obou zúčastněných států. Konečné rozhodnutí je pak nejčastěji na českém soudu, tedy soudu příslušném podle obvyklého bydliště dítěte, který na základě zjištěných informací musí vyhodnotit, jaké řešení by bylo v souladu s nejlepším zájmem dítěte.

Podrobnosti o řešení situace dětí vyplývají z následující tabulky.

Výsledek řízení	počet dětí
Dítě předáno do zahraničí bez soudního rozhodnutí	0
Dítě bylo převzato do péče v ČR bez soudního rozhodnutí	0
Řízení v ČR stále probíhá	12
Dítě bylo navraceno rodičům	9
Dítě svěřeno druhému rodiči	0
Dítě svěřeno do péče širší rodiny v zahraničí	0
Dítě umístěno do pěstounské péče v zahraničí	0
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v zahraničí	3
Dítě svěřeno do péče širší rodiny v ČR	2
Dítě umístěno do pěstounské péče v ČR	3
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v ČR	1
Dítě bylo adoptováno v ČR	0
Dítě zařazeno do evidence pro mezinárodní osvojení	0
Nejsou dostupné informace	1
Řízení v zahraničí stále probíhá	0
Celkem dětí	31
Počet rodin	24

Tabulka 9: Případy „repatriací“ z České republiky

Kromě toho Úřad stejně jako v minulých letech evidoval značné množství případů, kdy se dítě – český státní občan – nacházelo v cizině mimo svoji rodinu, nejčastěji z důvodu odebrání dítěte z rodiny orgány v místě obvyklého pobytu dítěte. Většina dětí je s ohledem na stupeň integrace v zemi obvyklého bydliště (kontakty s rodiči, sourozenci a dalšími příbuznými, délka pobytu mimo území České republiky, neexistence příbuzných v zemi státního občanství, kteří by byli schopni a ochotni převzít dítě do péče) ponechána v této zemi a byla jim tam vyhledávána náhradní rodinná péče. Kromě ojedinělých případů v Německu (4 děti), Nizozemsku (8 dětí z jedné rodiny) na Slovensku (2 děti), a v Rumunsku (1 dítě) byly tyto případy evidovány zejména ve vztahu ke Spojenému království, kde žije poměrně velká komunita českých státních občanů.

Všechny tyto případy se týkaly celkem 66 dětí ze 35 rodin. Důvody odebrání byly různé, většinou však zanedbání péče o děti, opuštění dítěte po narození, podezření z týrání dítěte, násilí vůči dětem, závislost rodičů na alkoholu nebo jiných návykových látkách či výkon trestu odnětí svobody nebo pobyt ve vyšetřovací vazbě.

Úřad nadále využívá informační leták pro rodiny, jimž hrozí odebrání dítěte z rodiny, nebo ze kterých již dítě z rodiny odebráno bylo, i příručku pro britské sociální služby zahrnující problematiku spolupráce před umístěním dítěte do České republiky a po umístění dítěte do České republiky, a využívá aktivně nabytých znalostí ze služebních cest realizovaných již v letech 2016, 2018 a 2020.

Úřad tak nad rámec své zákonné kompetence poskytuje právní poradenství, zajišťuje komunikaci mezi ústředním orgánem, místními orgány v cizině, Mezinárodní sociální službou, velvyslanectvím České republiky, rodinou dítěte a orgánem sociálně-právní ochrany dětí v České republice.

Podrobnosti o řešení případů odebrání dětí vyplývají z následující tabulky:

Výsledek řízení	počet dětí
Řízení v cizině stále probíhá	25
Dítě bylo navráceno rodičům	5
Dítě bylo svěřeno do širší rodiny v cizině	0
Dítě bylo svěřeno do širší rodiny v ČR	0
Dítě umístěno do pěstounské péče v ČR	0
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v ČR	4
Dítě umístěno do pěstounské péče v zahraničí	19
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v zahraničí	0
Dítě bylo adoptováno v zahraničí	10
Nejsou dostupné informace	0
Dítě se vrátilo do ČR bez soudního rozhodnutí	3
Řízení bylo postoupeno českým soudům	0
Počet dětí 2022	66
Počet rodin 2022	35

Tabulka 10: Případy „odebrání dětí“ v zahraničí

Nadále bylo od Úřadu často požadováno prošetření poměrů dětí v cizině nebo dokonce zjištění jiných informací, např. poměrů rodičů či příbuzných žijících v zahraničí. S účinností nařízení Brusel IIb od 1. srpna 2022 se rozšířily možnost Úřadu jako ústředního orgánu podle tohoto nařízení žádat o prošetření poměrů dětí či rodičů a v rámci většiny států Evropské unie (s výjimkou Dánska) nebylo již třeba odkazovat na použití nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 o spolupráci mezi soudy členských států při zajišťování důkazů ve věcech občanských a obchodních.

Úřad byl také žádán zahraničními orgány o zjišťování informací o osobách v České republice, při čem intenzivně spolupracoval s místními orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Další agendou bylo řešení situace nezletilých bez doprovodu, související s migrací obyvatel do Evropy. Přestože Úřad nemá žádnou zákonnou kompetenci v oblasti poskytování sociálně-právní ochrany těmto nezletilým, případy se po dohodě s řídicím ministerstvem zabýval a vedl jejich evidenci v rozsahu, ve kterém mu poskytly územní orgány sociálně-právní ochrany dětí údaje. V roce 2022 bylo zaevidováno 237 nezletilých chlapců bez doprovodu (oproti 69 v roce 2020) a 44 dívky, nejčastěji ve věku od 14 do 17 let. To představuje vůbec nejvyšší počet nezletilých od roku 2015, kdy je Úřad začal evidovat, a nepochybně nárůst souvisí s probíhajícím válečným konfliktem na území Ukrajiny.

Statistika případů vyplývá z následující tabulky:

Stát původu	počet dětí
Afghánistán	46
Egypt	5
Irák	2
Jemen	1
Libanon	1
Libye	1
Maroko	81
Moldavsko	11
Rusko	21
Somálsko	1
Sýrie	72
Turecko	2
Ukrajina	147
Celkem	281

Tabulka 11: Nezletilí bez doprovodu – státy původu

2 Zpráva o hospodaření

2.1 Údaje o majetku

Úřad hospodařil v roce 2022 s nehmotným majetkem – software v celkové hodnotě 817 369,12 Kč, a dále dlouhodobým hmotným majetkem v celkové částce 5 087 975,20 Kč. Největší podíl na této částce má vybavení Úřadu výpočetní technikou. Dále měl Úřad od MPSV zapůjčen majetek v hodnotě 1 586 553 Kč. Majetek je veden v pořizovacích cenách.

2.2 Rozpočet a jeho čerpání

2.2.1 Obecně

V roce 2022 hospodařil Úřad s částkou 45 087 607 Kč. Jeho konečná výše byla ovlivněna zejména realizací projektu OPZ v celkových rozpočtových výdajích ve výši 6 557 480 Kč, z toho národní podíl činil 1 112 767 Kč a evropský podíl 5 444 713 Kč.

Pro rok 2022 byl stanoven Úřadu řídicím ministerstvem v rámci rozpočtové kapitoly č. 313 rozpočet v celkové výši 37 256 001 Kč. V průběhu roku byl však několikrát navyšován, a to následovně:

V květnu 2022 byla provedena úprava rozpočtu v celkové částce 928 572 Kč v souladu s dohodou mezi Ministerstvem vnitra a Ministerstvem financí a schválením návrhu změn systemizace od 1. 4. 2022 (č. j.: MV-541752-1/SR-2022). Ta spočívala v navýšení prostředků na platy zaměstnanců na služebních místech ve výši 398 038 Kč a souvisejících výdajů k dorovnání platové úrovně odborníků v oblasti sociálněprávní ochrany dětí a k navýšení 1 služebního místa a prostředků na platy zaměstnanců na služebních místech ve výši 285 741 Kč a souvisejících výdajů k zajištění agendy manažera kybernetické bezpečnosti.

V srpnu 2022 byl po schválení Ministerstvem financí, v souladu s usnesením vlády České republiky ze dne 22. června 2022 č. 530, k návrhu na změnu systemizace služebních a pracovních míst s účinností od 1. července 2022, proveden přesun 200 000 Kč z prostředků na platy zaměstnanců na pracovních místech ve prospěch prostředků na platy zaměstnanců na služebních místech. Současně se navýšil objem prostředků na platy zaměstnanců na služebních místech o částku 123 786 Kč a související výdaje o částku 44 316 Kč.

Dále byla v říjnu 2022 provedena úprava rozpočtu na základě usnesení vlády ze dne 21. září 2022 č. 796 a v souladu s dohodou mezi Ministerstvem vnitra a Ministerstvem financí a schválením návrhu změn systemizace od 1. 10. 2022 (č. j.: MV-54171-8/SR-2022). Ta spočívala v přesunu částky 100 000 Kč z prostředků na platy zaměstnanců v pracovním poměru do prostředků na platy zaměstnanců na služebních místech za účelem optimalizace finančních prostředků.

V listopadu 2022 byl navýšen rozpočet Úřadu z prostředků MPSV v částce 525 000 Kč. Prostředky byly použity na pokrytí nákladů na teplo, elektrickou energii a služby s nájmem. Zvýšená potřeba byla způsobena nepříznivým vývojem cen energií a následným navýšením záloh na energie a služeb spojených s nájmem.

Dále byl v prosinci 2022 navýšen rozpočet Úřadu na platy zaměstnanců na služebních místech o částku 85 000 Kč a související výdaje o částku 30 430 Kč. Uvedené prostředky byly určeny na úhradu zvýšených platových tarifů zaměstnanců od 1. 9. 2022 a byly použity v souladu s usnesením vlády České republiky ze dne 23. listopadu 2022 č. 991 k použití vládní rozpočtové rezervy rozpočtované v kapitole 398 Všeobecná pokladní správa v roce 2022 na výdaje související s ozbrojeným konfliktem na Ukrajině, energetickou krizí a na další nezabezpečené výdaje.

Nároky z nespotřebovaných výdajů minulých let byly uvolněny v březnu 2022, a to v celkové výši 6 094 502 Kč.

Profilující prostředky na financování projektu OPZ „Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí“, registrační číslo CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599 v celkové výši 4 431 692 Kč (v tom: 848 536 Kč ze státního rozpočtu a 3 583 156 Kč z rozpočtu EU).

Dále bylo uvolněno z profilujících výdajů 55 308 Kč na platy zaměstnanců v pracovním poměru. Z neprofilujících výdajů bylo uvolněno celkem 18 695 Kč na povinné pojistné placené zaměstnavatelem, 1 107 Kč na převody FKSP a 1 587 700 Kč na úpravu stávajícího systému spisové služby.

Celkem bylo za rok 2022 vyčerpáno 41 782 484,14 Kč rozpočtových prostředků, tj. 92,67 %.

Rozbor čerpání prostředků na platy

Limit prostředků na platy činil v původním rozpočtu částku 21 538 949 Kč, z toho bylo určeno 209 031 Kč na platby za ostatní osobní náklady.

Konečná výše mzdových prostředků pro rok 2022 činila 24 510 407 Kč.

Na tarifní platy bylo vyčerpáno celkem 14 365 498 Kč, náhrady za dovolenou činily částku 2 762 962 Kč, osobní příplatky, zvláštní příplatky a příplatky za vedení činily částku celkem 4 979 327 Kč a na odměnách bylo vyplaceno celkem 1 221 930 Kč. Na ostatní platby za provedenou práci bylo vyplaceno 133 190 Kč.

2.2.2 Prostředky vynaložené na zahraniční cesty

Zahraníční cestovné

Zásadní omezení služebních a pracovních cest bylo ještě i v roce 2022 ovlivněno existencí epidemiologických opatření týkajících se pandemie nemoci COVID-19.

Na zahraniční služební a pracovní cesty bylo v roce 2022 vyčerpáno 70 647,60 Kč. Tato částka byla vynaložena na akce uvedené v následující tabulce. Do tohoto přehledu nejsou započítány služební a pracovní cesty, jež byly realizovány v rámci OPZ.

Počet osob	Termín	Destinace	Účel cesty
2	23. - 26. 2. 2022	Paříž, Francie	Setkání Evropské justiční sítě k nařízení rady (ES) č. 2201/2003
1	12. - 15. 6. 2022	Ženeva, Švýcarsko	Mezinárodní sociální služba – setkání
2	16. - 20. 5. 2022	Haag, Nizozemsko	Setkání zvláštní komise Haagské konference mezinárodního práva soukromého k Úmluvě o výživném
2	29. 8. - 3. 9. 2022	Kodaň, Dánsko	Mezinárodní konference EURADOPT
2	23. - 26. 9. 2022	Bad Brückenau, Heidelberg, Německo	Setkání s německými adopčními pověřenými organizacemi AdA a EKB
1	28. - 30. 9. 2022	Norimberk, Německo	Evropský den justice
1	19. 10. 2022	Vídeň, Rakousko	Recepce u příležitosti státního svátku ČR
1	6. - 9. 11. 2022	Řím, Itálie	Český a italský právní řád: role překladatele
2	14. - 15. 12. 2022	Brusel, Belgie	Setkání Evropské justiční sítě k nařízení o výživném

Tabulka 12: Zahraniční služební cesty

3 Realizace projektu Řízení kvality Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí

3.1 Základní informace

Úřad měl povinnost zavést systém řízení kvality v souladu s Metodickým pokynem pro řízení kvality ve služebních úřadech, jenž byl schválen usnesením vlády č. 214 ze dne 4. dubna 2018 (dále jen Metodický pokyn), a který navazuje na usnesení vlády ze č. 275 ze dne 10. dubna 2017, v návaznosti na usnesení vlády ze dne 27. srpna 2014 č. 680 ke Strategickému rámci rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014 – 2020 a zřízení Rady vlády pro veřejnou správu (konkrétně: Implementační plán pro Strategický cíl 4 - Profesionalizace a rozvoj lidských zdrojů ve veřejné správě a Implementační plán pro Strategický cíl 1 - Modernizace veřejné správy). Metodický pokyn definuje požadavky pro zavedení minimální míry kvality naplněním 10 kritérií zlepšování. Kritéria musel Úřad zavést do 30. června 2022.

Úřad rozhodl, že pro zavádění systému řízení kvality do organizace a systému fungování a řízení úřadu využije finanční podpory z Operačního programu Zaměstnanost. Od 1. října 2019 byla zahájena realizace projektu pod názvem Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí s registračním číslem CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599. Projekt je nastaven v souladu s požadavky Metodického pokynu a je realizován v součinnosti se sekci pro státní službu Ministerstva vnitra (projekt *Podpora profesionalizace a kvality státní služby a státní správy*, reg. č.: CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0006173).

Úřad zavedl systém řízení kvality ve služebním úřadu naplněním kritérií zlepšování v uloženém termínu, tedy do 30. června 2022.

3.2 Identifikace projektu

Název:	Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí
Zdroj podpory:	Evropský sociální fond – Operační program Zaměstnanost
Termín realizace:	říjen 2019 až červen 2023
Registrační číslo:	CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599

Popis projektu:

Předmětem projektu je zavádění systému řízení kvality do organizace a systému fungování a řízení Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, a to prostřednictvím zavedení požadavků Metodického pokynu pro řízení kvality ve služebních úřadech schváleného usnesením vlády ze dne 4. dubna 2018 č. 214.

3.3 Cíle a přínosy projektu

Hlavním cílem projektu je zvýšit kvalitu řízení a fungování Úřadu. Tento hlavní cíl je dále rozdělen do čtyř dílčích cílů:

1. Zvýšení kvality strategického rozvoje služebního úřadu
2. Zvýšení kvality řízení služebního úřadu
3. Zvýšení kvality řízení lidských zdrojů služebního úřadu
4. Zvýšení kvality řízení partnerství a výkonnosti služebního úřadu

Očekávané přínosy projektu:

- Díky zavedení vytyčených cílů do praxe vznikne flexibilnější prostředí v rámci Úřadu a budou aplikovány pokročilé nástroje pro naplňování a sledování strategií a úkolů Úřadu.
- V Úřadu se zlepší a zefektivní komunikace vně i uvnitř Úřadu napříč jednotlivými odděleními.
- Budou efektivněji řízeny lidské zdroje.
- Vzniknou nové standardy pro práci s dokumentací.
- Úřad díky projektu přesněji definuje jednotlivé odpovědnosti a pravomoci zaměstnanců.
- Bude také umožněna účinnější koordinace jednotlivých aktivit úřadu a jejich správné zavedení.

3.4 Realizace projektu v roce 2022

Kritéria zlepšování podle Metodického pokynu pro řízení kvality ve služebních úřadech jsou naplňována realizací 14 souběžných klíčových aktivit, které jsou vzájemně propojeny a doplňují se. Realizací projektových aktivit v předmětném období došlo k naplnění kritérií zlepšování a začala jejich implementace. Současně probíhal průběžný monitoring a vyhodnocování nastaveného systému řízení kvality.

V souvislosti s digitalizací chodu státních úřadů a v důsledků vzdálené práce vynucené protiepidemickými opatřeními a posléze umožněním zaměstnancům větší míry homeworkingu se zvýšila náročnost prací na zefektivňování interních procesů. Došlo tedy ke zpracování návrhu a následně ke schválení další podstatné žádosti o změnu projektu, spočívající, mimo jiné, ve změně a rozšíření některých aktivit směrem k zefektivnění interní a externí komunikace a se souvisejícím prodloužením realizace projektu až do 30. 6. 2023.

Pokračovala realizace zakázky malého rozsahu na Vzdělávací a konzultační služby k řízení kvality a implementaci a další školení v rámci otevřených kurzů. Celkem bylo v rámci projektu podpořeno 50 účastníků v rozsahu cca 4115,25 hod., a to i z řad zaměstnanců na rodičovské dovolené jako podpora sladování pracovního a osobního života.

Došlo k nastavení systému pro strategický rozvoj řízení a fungování služebního úřadu. Strategie rozvoje služebního úřadu v pojetí Metodického pokynu je zaměřena na vnitřní chod a fungování služebního úřadu, na vytvoření příznivých podmínek pro naplňování poslání, vize a cílů služebního

úřadu. Před samotným vymezením strategických rozvojových cílů, došlo identifikování strategických agendových cílů jako rozšíření aktivity a zaměření na výkon odborných agend úřadu. Strategie jsou zveřejněny na webu Úřadu. Projekt napomohl také rozvoji interní a externí komunikace. Mimo jiné došlo ke zpracování marketingové komunikační strategie a spuštění pilotního provozu komunikačního nástroje infoportál.

Dne 21. června 2022 byly v rámci externího přezkumu plnění kritérií zlepšování realizovaného týmem hodnotitelů jmenovaných Sekcí pro státní službu Ministerstva vnitra České republiky, prověřeny veškeré dokumenty k jednotlivým kritériím zlepšování, včetně vnitřních předpisů potřebných pro přezkoumání stavu zavádění řízení kvality v souladu s Metodickým pokynem pro řízení kvality ve služebních úřadech. Závěr z přezkumu: „*Služební úřad zavedl požadavky Kritérií zlepšování Metodického pokynu v minimální míře kvality a uvedl je do praxe řízení služebního úřadu.*“ Tým hodnotitelů velmi kladně hodnotil kromě připravenosti zástupců Úřadu na přezkum a přehledného doložení všech potřebných důkazů také viditelný zájem vedení Úřadu o další zlepšování a aktivní přístup. Ocenil, že za relativně krátkou dobu bylo dosaženo velmi cenných výsledků a vytvořen dobrý základ řízení kvality, na který může služební úřad dále úspěšně navazovat a dále se rozvíjet.

Kritéria zlepšování 1 až 9 Metodického pokynu byla zavedena, začala jejich implementace do praxe Úřadu a zároveň se u některých z nich začalo pracovat na dalším rozvoji dle doporučení hodnotitelů (např. digitalizace a tvorba kompetenčního modelu). Při implementaci řízení kvality se přihlíží i k novým možnostem sladování rodinného a osobního života s výkonem státní služby. U kritéria zlepšování 10 Metodického pokynu je Úřad připraven se zapojit do benchmarkingu a benchlearningu připravovaného sekcí pro státní službu Ministerstva vnitra.

4 Závěrečné hodnocení

Během celého roku 2022 Úřad nadále plnil úkoly, které mu byly svěřeny právními předpisy České republiky i nástroji mezinárodního a unijního práva. Po odeznění pandemické situace související s nemocí COVID-19 se Úřad aktivně zapojil do řešení případů ukrajinských dětí, které se objevovaly v souvislosti s invazí ruských vojsk na Ukrajinu a s nově vznikajícími životními situacemi. Během veškeré své činnosti Úřad naplňoval své základní hodnoty.

V roce 2022 Úřad zejména prohluboval praxi zapojování dětí, která byla nastavena několikaletým projektem zaměřeným na participaci dětí a ukončeným v roce 2020. Tím Úřad naplňoval základní hodnotu „Dítě na prvním místě“.

Úřad nadále rozvíjel digitalizaci agendy, při realizaci kontaktů s klienty i se spolupracujícími subjekty v České republice i v zahraničí využíval všech možností, které nové technologie poskytují. Nadále tak rozvíjel své hodnoty jakožto profesionální, otevřená instituce vstřícná ke klientům.

Brno 30. červen 2023

Zdeněk K a p i t á n
ředitel a vedoucí služebního úřadu